

TIT. XX.

DE FIDEI JUSSORE, ET SPONSORE.

Inter fidejussores ex edito praeatoris, si solvendo sint, licet singuli in solidum iteantur, obligatio dividitur.

TIT. XXI.

DE SEPULCHRIS ET LUGENDIS.

Ob incursum fluminis, vel metum, corpus jam perpetue sepulta re non potest; si incertus, ac postea decidere velit, pro incertiori convictio habetur, & incertioris sententia.

Quod in Pan. editis sub titul. de fidejuss. multis in locis demonstratur. Traxit hoc quoque potesta Justinianus ad reos constituta pecunia. 1. ult. C. de confit. pec.

Vel ob aliam justam & necessariam causam. 1. C. de relig. & sump. fun. noctu efferti

traditum, sollemnis redditus sacrificiis, per noctem in alium locum transferri potest. §. 2. Corpus in civitatem inferri non licet, ne funeris sacra civitas: & qui contra ea fecerit, extra ordinem punitur. §. 3. Qui luget, abstiner debet a convivis, ornamenti, & alba veite. §. 4. Quidquid in funus erogatur, inter as alienum primo loco sed ducitur.

§. 5. Qui alienum mortuum sepelierit, si in funus ejus aliquid impenderit, recipere id ab herede, vel a patre vel a domino potest.

corpora Demetrio placuit, ad sumptus ministrandos. M. Tull. 2. de leg. & sump. fun. l. 6. C. Thod. de sepulchr. rial. Sed uxoris hic tristis habitus quandoque ex SC. remittitur, in l. 15. C. ex quib. caus. infam. irrog. 5. 1. pen. de relig. & sum. fun. 6. l. 14. 5. ult. l. 21. l. 32. ff. de rel. & sump. fun.

JULII PAULI RECEPTARUM SENTENTIARUM LIBER SECUNDUS.

TIT. I.

DE REBUS CREDITIS ET JURE JURANDO.

In pecuniaris causis si alter ex litigatoriis jusjurandum deferat, audiendum est. Hoc enim & compendio litium, & equitatis ratione provisum est. §. 2. Deferre jusjurandum prior actor potest: contrarium autem de calunnia, & jusjurandum reo competit.

§. 3. Si reus cum jurare velit, actor illi necessitatim jurisjurandi remittit, & hoc liquido appareat, actio in eum non datur. §. 4. Hereditas ejus, cum quo contractum est, jusjurandum deferrit non potest: quoniam contractum ignorare potest. §. 5. Si qui debitum quoquammodo confessus docetur, ex ea re creditori actio non datur, sed ad solutionem & compellitur.

TIT. II.

DE PECUNIA CONSTITUTA.

Sicut, quod mihi Lucius debet, soluturum te constituas, teneris actione pecuniae constituta.

TIT. III.

DE CONTRACTIBUS.

Tipulatio est verborum conceptione, ad quam quis congrue interrogatus respondit, velut, spondes, spondeo, dabis, dabo, promittis, promitto, fidei tua erit, fidei tua erit. Et tam pure, quam sub conditione & concepi potest.

TIT. IV.

DE COMMODATO, ET DEPOSITO PIGNORE FIDUCIAVE.

Quidquid in rem commodatum ob morbum vel aliam rationem impensum est, a domino recipi potest. §. 2. Si factio incendio ruina, naufragio, aut quo alio simili casu res commoda sunt amissa sunt, non tenebitur eo nomine is, cui commoda sunt: nisi forte cum posset rem commodatum salvam facere, siam praeputit. §. 3. Servus vel equus si a laitoribus, vel in bello, in aliam causam commodati occisi sunt, actio commodati datur: custodia enim & diligentia rei commoda praestanda est. §. 4. Si rem aestimatam tibi dederit, ut ea distracta pretium ad me desferes, eaque perierit, siquidem ego terrogavi, meo periculo perire: si tu de vendenda promisisti, tuo periculo perire.

TIT. V.

DE PIGNORIBUS.

Creditor si simpliciter sibi pignus depositum distrahere velit, ter ante denuntiare debitor suo debet, ut pignus luat, ne a se distrahat. §. 2. Si pignoris jure non tenetur, nisi hoc inter contrahentes conveniret. §. 3. Compensatio debiti ex pari specie, & causa dispari admittitur: velut si pecuniam tibi debeam, & tu mihi pecuniam debebas, aut frumentum, aut cetera hujusmodi, licet ex diverso contractu, compensare, vel deducere debes. Si totum petas, plus petendo causa cadis.

TIT. VI.

DE EXERCITORIBUS.

Filiusfamilias si voluntate patris naven exercitat, patrem in solidum ob ea, quae salva receperit, obligat.

1. l. 34. §. 5. qui jusjurandum, & l. si non fuerit ff. de jurejur. l. datata. C. de reb. cred. & jurejur. 2. l. 6. ff. de jurejur.

3. Jurare enim scientem optinet, scienti animo suo. l. 34. §. 1. & procurator. ff. de jurejur. l. 4. §. 1. ff. de fin. iur. l. 11. §. 1. ff. ret. amot.

4. Quod ob id ipsum confessoria ratio appellari poterit. l. 23. §. ult. l. 25. §. 1. ff. de leg. Aquil. 1. 4. ff. de confit.

5. l. 20. ff. de confit. pecun.

6. l. 5. ff. stipulatio. ff. de verb. oblig.

7. Vel in diem, & inter presentes, nec scriptum exigit. l. 1. C. de usur.

8. Aut iure penitentia, aut contrario iudicio. l. 18. §. 2. ff. commod.

9. l. 1. §. 4. ff. de preser. verb. l. 1. ff. de asim.

10. l. 1. §. 5. vero. ff. de oblig. & l. 1. §. 7. ff. commod.

11. l. 1. §. 1. ff. de preser. verb. l. 1. ff. de asim.

12. l. 7. 3. ff. de furi. l. 4. ff. de pign. art.

13. l. 1. §. cum pradium. ff. de pign. Quod verum est in tribus ab alio domino, quam debito perceptis. Nam fructus, & fructus, quorum dominum ad ipsum debito perceptis, proculdubio pignori tenentur. l. 1. 3. ff. de pign. l. 1. 3. C. in quib. caus. pign. vel hypoth. Idemque est in partu. l. 29. §. 1. ff. de pign.

14. l. 1. 4. ff. de compens.

15. l. 1. §. 19. & l. 23. ff. de exerc. art. l. 3. §. Si filius. ff. Naut. cap.

16. Non omnes hic leges nautica Rhodiorum explicantur, sed lex tantum ea, quae

tit. 30. Quia deposita actio bona fidei est. l. 1. §. basic auctem. l. 29.

31. §. in bon. fid. Ins. de auct. id ante Justinianum obtinuisse hic locus indicat.

tit. 31. l. 1. ff. de auct. emp. l. 2. C. ed.

32. Ita tamen, ut si intercesserint, opus sit exceptione, duobus casibus exceptis. Unus est in Novell. l. 34. alter in l. 23. §. ult. C. ad SC. Velleian.

33. Pugnant, cum haec Pauli sententia, l. 6. ad fin. C. ad SC. Velleian. l. 1. & ult. C. si mat. ind. prom. nisi sic legamus, Multe, quae anteriorum suorum suorum indemnitate promisit, arg. l. 2. C. si mat. indem. prom. d. 6.

34. l. 1. 29. ff. depos.

35. In libris Justiniani non inventur scriptum, nisi simpliciter ex emplo actionem esse. l. 2. ff. de auct. emp.

36. l. 1. 13. §. 4. ff. de auct. emp.

37. l. 1. 13. l. pen. C. de auct. emp. l. 13. §. 10. & l. 18. ff. ed.

38. Sed Paul. hic exigit, ut saltu pretiu pars numerata sit: & tunc puto non nisi pro ea parte fructus ad emporem pertinet, argum. l. ultim. §. ultim. ff. de fund. dot.

39. Sed neque committitur stipulatio duxit. l. 13. §. 15. ff. de auct. emp. l. 41. §. 1. ff. de evit.

40. l. 1. 13. ff. de usur. leg. Porf. & filii operas patet locare, ut l. lib. 1. 1. 1. 1.

41. l. 1. 25. §. 3. ff. locat.

42. l. 1. 14. ff. de preser.

43. Ex tecne vendor non tenetur. l. 54. ff. de auct. emp. l. 1. 3. C. ed.

44. Empor probare debet servum ex veteri vitio fugile. l. 4. ff. de prob.

45. l. 1. 13. ff. de contrah. emp.

46. l. 1. 13. l. pen. C. de infest. nupt.

47. l. 1. 13. ff. de rite nupt.

48. Doms viri, et domicilium matrimonii. l. 1. 5. ff. de vita nupt. l. 1. 6. C. de donat. an. nupt. l. 4. §. 1. ff. De usu & hab.

49. l. 1. 3. C. de nupt.

50. l. 1. 1. C. de concub. l. ultim. in fin. ff. de divor.

51. Puto legendum, solo de lege, ut sit idem, quod sola definitione animi, in l. penult. ff. de concub.

52. Sub hoc titulo Paulini etiam tractasse de regentibus, que ex date sunt Anianus Noris ad l. 2. Instans. tit. quibus alien. lic. vel non.

53. Cujus rei exempla in Pandectis sunt

54. l. 1. 7. 8. ff. de auct. emp.

55. Cujus rei exempla in Pandectis sunt

56. l. 1. 1. C. de auct. emp.

57. l. 1. 7. 8. ultim. ff. de donat. inter virum & uxorem.

58. l. 1. 6. non tantum autem. ff. de donat. inter virum & uxorem.

59. Cum sit facta in fraudem donatariorum, et mores donatoris habeat donationem conformat. l. 32. §. 14. ff. de donat. inter vir. & ux. l. 1. 4. ff. de donat. mon. conf.

60. l. 1. 8. ff. de reb. dubius. Non enim & uxorem. Exceptio est species leg. 5. §. 11. ff. ed.

61. l. 1. 11. ff. de donat. inter vir.

62. l. 1. 5. §. 2. ff. de flos, hem.

TIT. XIII.

DE LEGE COMMISSORIA.

Debitor distractus fiduciis a creditore, de superfluo adversus eum habet actionem. §. 2. Quicquid creditor per fiduciarium servum quæsivit, forte debet minuit. §. 3. Debitor creditor fiduciis & vendere non potest, sed alii, si velit, vendere possit, ita ut ex pretio ejusdem pecuniam offerat creditori, atque ita rem recipiantem sibi rem emptori prestat. §. 4. Si per supplicem personam creditoris sicut invito debitore comparaverit, emptio non videtur, & ideo quandoque iuris potest. Ex hoc enim causa pignoris, vel fiduciis finiri non potest. §. 5. Si inter creditorem & debitorem convenierit, ut fiduciis sibi vendere non licet, non solvente debitore, creditor denunciare ei oleum & distrahere. Nec enim ex tali conventione fiduciis actio nasci potest. §. 6. Si creditor rem fiduciis datam uniu ex heredibus, vel extraneo legaverit, aduersus omnes heredes 7 actio fiduciis competit. §. 7. Si creditor rem fiduciarium fecerit meliore, ob ea recuperanda, qua impedit, judicio fiduciis 8 debitorem habebit obnoxium. §. 8. Novissimus creditor priorem oblatam pecunia, quo profecto in eum transferatur, dimittere potest. Sed & prior creditor secundum creditorem, si voluerit, dimittere non prohibetur, quamquam ipse in pignore potior 9 sit. §. 9. Servus si mutuum pecuniam servitutis tempore accepit, ex ea obligatione post manumisicionem conveniri 10 non potest.

TIT. XIV.

DE USURIS.

Si pactum nudum de prestans usuris interpositum sit, nullius est momenti. Ex nudo enim pacto inter cives Romanos actio non nascitur. §. 2. Usura supra centesimam solute forte minuit. §. 3. Trajectitia pecunia, proper periculum creditoris, quamdiu navigat navis, infinitas usuras 14 recipere potest. §. 4. Usura, quæ centesimam excedit, per errorem solute repeti 15 possunt. §. 5. Si quis pignora debitoris citra autoritatem judicantis abduxerit, violentia crimen 16 admittit. §. 6. Tutor in usuris non convenitur, si pecuniam pupillarem ideo non collocavit, quod idonea nomina non habeat, quibus pecunia collocaretur: cuius rei contestatio apud Praedium 17 provinciae deponenda est.

TIT. XV.

DE MANDATIS.

Ob subitam valetudinem, ob necessariam peregrinationem, ob iniuriam, & inanes rei actions 18, integra adhuc causa, mandato negotio renunciari potest. §. 2. Si meis nummis mandato tuo aliquid tibi comparavero, & si rem postea accipere nolam, mandati actio milii adversus te competit. Non enim tantum quod impensum est, sed & usuras 19 ejus consequi possunt. §. 3. Certo pretio rem fusca distractare, si minoris vendiderit, mandati iudicio pretii summam poterit integrare: venditionem dissolvit non placuit 20.

TIT. XVI.

PRO SOCIO.

Siout lucrum, ita & damnum 21 inter socios communicatur, nisi quid culpa socii, vel fraude eversum sit.

TIT. XVII.

EX EMPITO ET VENDITO.

Vendor, si ejus rei, quam vendidit, dominus non sit, pretio accepto, auctoritate 22 manebit obnoxius. Alter enim non potest obligari. §. 2. Si res simpliciter tradita evincatur, tanto venditor empori condemnandus est, quanto 23 si stipulatione pro evictione cayvisit. §. 3. Res empta mancipatio & traditione perfecta, si evincatur, auctoritas venditor duplentur obligatur. §. 4. Distraffo fundo, si quis de modo mentitur, in duplo 24 ejus, quod mentitus est, officio judicis estimatio facta conveniret. §. 5. Redhibito vitiis mali ciuii intra sex menses 25 fieri potest, propter latens vitium. §. 6. Si ut servum quis pluris venderet, de artificio ejus, vel peculio mentitus est, actio exempto conventus quanto minoris 26 valuerit, empori præstare compellitur, nisi paratus sit cum redhibere 27. §. 7. Ex die emptionis, si pars pretii numerata sit, & fructus, & opera servorum, & factus pecorum, & ancillarum partus ad emporem 28 pertinet. §. 8. Fundum alienum mihili vendidisti, postea idem ex causa lucrative meus factus est, competitor mihili adversus te ad premium recuperandum

rit. Media enim tempora libertati prodeesse, non nocere etiam possunt. §. 4. Ex ea muliere natus, que ex causa fideicommissi manumitti debuit, si post mortem libertati factam nascatur, ingenuus nascitur. §. 5. Si mulier divorcio facta gravidam se feciat, intra tricessimum diem viro denuntiare debet, vel patri eius, ut ad ventrem inspicendum, observandumque custodes mittant: quibus misis, partum mulieris omnimodo coguntur agnoscere. §. 6. Si praeagnement se esse mulier non denuntiaverit, vel custodes ventris misios non admiserit, liberum est patri vel ayo natum non altere. Ceterum negligentia matris, quomodo sius patri heres sit, obesse non debet. §. 7. Si mulier ex viro praeagnement negat, permittere marito ventrum inspicere, & ventri custodes dare. §. 8. Venter inspicitur per quinque obstetrics, & quod maxima pars earum denuntiaverit, pro vero habeatur. §. 9. Obstericem, quae partum alienum attulit, ut supponi posit, summo supplicio affici placuit.

TIT. XXXV.

QUE M A D M O D U M F I L I I S U I J U R I S
E F F I C I U T U R .

Pater ab hostibus captus definit habere filios in potestate: postlimino novo reversus, tam filios, quam omnia sui juris in potestate recipit, ac si nunquam ab hostibus captus esset. §. 2. Singulae emancipationes vel iisdem, vel alius testibus fieri possunt, vel eodem die, vel intermissio tempore. §. 3. Emancipatio etiam de feratio fieri potest. §. 4. Apud magistratus municipales, si habeant legis actionem, emancipari, & manumitti potest. §. 5. Filiusfamilias emancipari invitus non cogitur.

TIT. XXVI.

D E A D U L T E R I I S .

Inventam in adulterio uxorem, maritus ita demum occidere potest, si adulterio deprehensam uxorem non statim dimiserit, reum lenocini postulari placuit. §. 3. In causa adulterii dilatio postulata impuniti non potest.

TIT. XXVII.

D E E X C U S A T I O N I B U S T U T O R U M .

Inimicitas capitales, quis cum patre pupillorum habuit, a tutelis excusat, ne paterno inimico pupilli committantur. §. 2. Ad curam ejus, cuius quis tutelam administravit, invitus vocari non potest.

TIT. XXVIII.

D E P O T I O R I B U S N O M I N A N D I S .

Non recte potiorum videtur nominare, qui causam nominati potioris non expresserit. §. 2. Potior quis esse debet, non solum gradu generis, sed & substantia rei familiaris.

TIT. XXIX.

Q U I P O T I O R N O M I N A R I N O N P O S S I T .

Libertus, quem pater tutorum dedit, si minus idoneus dicatur, excusari quidem non potest, sed adjungi illi cursor potest.

TIT. XXX.

D E O R A T I O N E D I V I S E V E R I .

1. l. 5. ad fin. ff. de flat. hom. 2. l. 1. §. quari ff. de suis & legit. hered. l. 53. ff. de servos libet. l. 3. C. cod. 3. Sed hoc pugnat cum l. 1. §. 11. ff. de agn. & al. lib. nisi dicas interior eos cogi omnimodo partum ales, ceterum eis adhuc in integro esse, partum ex se negare. 4. l. 1. §. 6. & §. 13. ff. de agn. & al. lib. 5. l. 1. ff. de ins. vent. & custodiendo par. 6. l. 1. §. 10. de ins. vent. 7. l. 2. ff. de carb. edit.

8. l. 5. Ins. quib. mod. jus patr. pot. 9. Hanc sententiam ad solum filium referimus: nam in easteris una emancipatio sufficit, ut in fragm. Ulpianii ostendit. 23. 10. l. 4. ff. de f. 11. C. de vind. lib. 12. Nov. 89.

13. Gellius lib. 10. Cairodorus lib. 3. Vix punitus tamen aliquo modo. 1. l. 5. ult. ff. ad 1. Cor. de f. 4. 38. §. 5. ff. de adult. cōrē. 14. l. 24. ff. de adult. cōrē. 15. l. 2. C. ad l. 1. C. de adult. cōrē. 16. l. 41. ff. de adult. cōrē. 17. Puto non, impetrari, vel, ut alii codices habent, impediri, sed impetrari, esse legendum, ut in l. 11. §. 5. ff. de adult. cōrē.

18. l. 1. Ins. de excus. sutor. 19. Nisi libertus sit. l. 5. l. 10. C. de excus. sutor. 20. l. 1. C. de pot. ad mun. nom. l. 46. C. de decur. l. 7. ff. edd. tit. l. 2. ff. de fideiuss. & monit. ins.

21. l. 5. C. de excus. sutor. 22. Subiecta sententia indicat legendum esse De rationibus distrahendis: quia actio in diuum legi xii. tab. prodita est. 23. l. 55. ff. de admīn. tut. l. 1. §. rationibus. ff. de aut. r. dī.

24. Concepti, & oblati, actionum species potius sunt furoto coherentes, quam furto-

Dolo tutoris cursoris detecto, in duplum ejus pecuniae condemnatione convenientur, qua minorum fraudare voluerunt.

TIT. XXXI.

D E F U R T I S .

Fur est, qui dolo rem alienam contredat. §. 2. Furorum genera sunt quatuor: manifesti, nec manifesti, concepti, & oblati. Manifestus fur est, qui in faciendo deprehensus est, & qui intra terminos ejus loci unde quid sustulerat deprehensus est, vel antequam ad eum locum quo destinaverat, perveniret. Nec manifestus fur est, qui in faciendo quidem deprehensus non est, sed eum furum fecisse negari potest. §. 3. Concepti actione est tenetur, apud quem furum quem, & inventum est: Oblati actione est tenetur, qui rem furivam ali oblitus, ne apud se inventetur. §. 4. Furti actione est agere potest, cuius interest non perdiderit. §. 5. Concepti agere potest, qui rem concepit, & invenit. Oblati agere potest, penes quem res conceperat, & inventum est. §. 6. Manifesti furti actio, & nec manifesti, & concepti, & oblati hedi quidem competit, sed in heredem non datur. §. 7. Servus, qui furum fecerit, daminum dederit, nisi id pro sui quantitate dominus sibi facire paratus, noxa debet. §. 8. Si servus furum fecerit, deinde manumissus fuerit, aut alienatus, cum ipso manumiso, vel empote agi potest. Noxa enim caput sequitur. §. 9. Filiusfamilias si furtum fecerit, deinde emancipetur, furti actio in eum datur, quia in omnibus noxa caput sequitur. §. 10. Non tantum qui furum fecerit, sed etiam ei, cuius opere, aut custode furtum factum fuerit, furti actione tenetur.

§. 11. Qui meretricem libidinis causa rapuit, & celavit, eum quoque furti actione teneri placuit. §. 12. Furti manifesti actio, praeter paucum quadruplici, ipsius rei percepitionem, genere vindicationis, & condonacionis continet. §. 13. Furti oblati actio adversus eum, qui oblitus, tripli est poena, & ipsius rei repetitio. §. 14. Furti quoquaque genere condemnatus, famosus efficietur. §. 15. Quæcumque genere furtum facerit, in capona, vel meritorio stabulo, diverioribus perierint, in exercitores eorum furti actio competit. §. 16. Rem pignori datam debitorum creditorum subtrahendo furtum facit, quam si & ipse similiter amiserit, suo nomine persequi potest.

§. 17. Pater, vel dominus de ea re, quæ filiofamilias, vel seruo subiecta est, furti agere potest. Interest enim ei de ferrari actionem, qui de peculio convenit. §. 18. Si rem, quam tibi commodavi, postea subripui, furti actio competere tibi non poterit. Rei enim nostra furtum facere non possumus. §. 19. Si cum furum quis querit, dammum injurya dederit, actione legis Aquiliae tenebitur. §. 20. Ob indicum comprehendit furtis præmium promissum jure debetur. §. 21. Sive segetes per furtum, sive qualibet aquila caelestis 43 fin, in duplum ejus rei nomine rei convenit.

§. 22. Quætabulas, cautiones subripuit, in adscriptam summam furti actione tenebitur: Nec refert cancellate, nece sint: quia ex his debitum dissolutum esse comprobatori potest. §. 23. Servus, qui in fuga est, a domino quidem possidetur, sed dominus furti actione ejus nomine non tenetur, quia in potestate eum non habet.

§. 24. Concepti, & oblati, actionum species potius sunt furoto coherentes, quam furto-

TIT. XXXII.

D E O P E R I S L I B E R T O R U M .

Egentem patronum libertus obligatione doni, munieris, operarum, solutus, Elare 47 cognodus est, pro modo facultatum 48 fuarum.

rum genera. §. 3. Inst. de obl. que ex del. nasc. 25. l. 8. ff. de furt. ejusdem rei & manufus, & nec manifestus. l. 21. ff. cod. 26. Qui obtut, ne apud se conciperetur. 27. Si ex honesta causa interest. l. 10. l. 85. ff. de furti. 28. §. 4. Inst. de obl. que ex del. nasc. 29. Quia paenam sunt. §. non autem Inst. de p. & temp. att. 30. titul. Inst. de nov. att. 31. §. omnis Inst. de nov. att. l. 14. De obl. & att. 32. l. 7. & l. 8. ff. de den. att. §. ult. Inst. edd. tit.

33. Puto legendum esse. Qui non meretricem, ut in l. 82. §. 2. ff. de furt. que est ex hoc libro. 34. §. ult. Inst. de obl. que ex del. nasc. 35. Gellius lib. 1. cap. 18. l. 3. ff. qui satidat. cog. 36. Quæcumque genere, suo nomine dammatus, famosus est. l. 6. ff. de his, agn. non infam. 37. Eorum quorum opera exercent. Videlicet tamen, viatorum factum non prestant. l. 1. ff. furti. abi. nasc. cap. lib. 38. Hoc casu per furti. agit. l. 12. §. pen. ff. de furt. 39. l. 52. & 9. ff. de furti. 40. Quia ratio falsa est, in debito furti subripente. l. 15. §. 1. l. 59. ff. de furti. 41. l. 29. l. 7. ff. ad l. Aquil. 42. Ideoque repeti non potest. l. 4. 6. ult. ff. de cond. ob. t. 43. l. 1. l. 7. pen. ff. de ar. bar. cap. lib. 17. cap. 1. & lib. 18. cap. 3. 44. l. 7. 8. ult. l. 8. ff. de ar. t. cas. 45. l. 82. & ult. ff. de furti. l. 27. ff. de furt. 46. l. 17. 8. ult. ff. de furt. 47. l. 27. ff. 3. ff. ad l. Aquil. nisi hanc distinctionem admittamus. Aut servus fugitius ab alio possidetur, aut non: Si ab alio non possidetur, dominus noxali actione non tenetur, quia exhibendi ejus potestem non habet. Quod si ab alio possidetur bona fide, dominus noxali actione tenetur, quia repentina servi potestem habet.

48. l. 41. ff. de q. liberti. 49. l. 5. l. 18. ff. de agn. & al. lib.

JULII PAULI
RECEPTARUM SENTENTIARUM
LIBER TERTIUS.

TIT. I.

D E C A R O N I A N O E D I C T O .

Si fratri puberi controversia fiat, an pro parte impuberis differri causa debet, variatum est. Sed magis est, ut differri non debeat.

TIT. II.

D E B O N I S L I B E R T I .

1. Legendum est: Si fratri impuberis controversia fiat, an pro parte liberis, C. argum. l. 2. 2. Quia proximum, quisque ad hereditatem liberti vocatur. l. 2. 3. §. pen. ff. de bon. lib. l. pen. ff. de aq. liber. l. 4. de epr. liber. neque locus est editio novo. l. 2. §. ult. l. 5. ult. ff. de bon. lib.

1. In bonis liberti prior est patronus, quam filius alterius patroni. Item que prior est filius patroni, quam nepos alterius patroni.

2. Libertus duos patronos heredes instituit, alter eorum vivere liberti moritur, qui superest, contra tabulas testamenti, bonorum possessionem recte postulat. §. 3. Libertorum hereditas in capita, non in stirpes dividitur: & ideo si unius patroni duo sunt liberi, alterius quatuor, singuli viriles, id est, & quales portiones habent. §. 4. Patronus vel pa-

trahitur, malum duos patronos habuit, alter eorum vivo liberti moritur. vid. l. communis ff. de bon. liber. que uti dispendenda sit, offendit lib. 1. Offic. cap. 14. 4. l. 23. §. ult. ff. de bon. lib. 3. Credo sub hoc titulo etiam postulam suam sententiam. l. 20. ff. de jure patron. & l. 49. ff. de bon. liber.

tronis

toni liberi ex parte dimidia heredes instituti, ex alienum liberti pro portionibus evolvere cogantur.

TIT. III.

DE L E G E I F A B I A N A .
EA qua in fraude patroni a liberto quoquomo alienata sunt, Fabiana formula tam ab ipso patrono, quam a liberis ejus revocatur.

TIT. IV.

D E T E S T A M E N T I S .
T E S T A M E N T U M facere possunt: masculi post completum xiv. annum, sceminae post duodecimum. §. 2. Spadones eo tempore testamento faciem facere possunt, quo plerique pescantur, id est, anno decimo octavo. §. 3. Filiusfamilias, qui militavit, de castrensi peculio tam communis, quam proprio jure testamento facere possunt, Sed proximo scimus possent ferre, auditis clamoribus auxilium domino non culerunt: & punitur. §. 4. Servos, qui in itinere circumdatum a latronibus dominum fugam deferuerunt, apprehensos & torqueri, & summo supplicio 19 affici placuit. §. 5. Haberet de familia quæstio, & si heres testatorum occidisse datur: nec interret, an extraneus 40, an ex liberis sit. §. 6. Omnibus, qui veneno necatus 33 dicitur: Honestati enim heredis convenit, qualemcumque mortem testatoris inuitum non prætermittere. §. 3. Domino occiso, & cum domino 34 eo tempore, quo occidetur, vel certa extra te- catur, si constet eum sibi quoquomo manus inculpasse, de familia ejus quæstio non est habenda 35, nisi forte prohibere potest, nec prohibuit. §. 5. Nero niano Senatusconsulto cavetur, ut occisa uxore, etiam de familia viri quæstio cœsis. §. 6. Servi, qui sub eodem testo fuerunt, ubi dominus perhibetur occidisse, & torquentur, & punitur, & si testamento occidi manumissi sint. Sed & hi torquentur, qui cum occiso in iteris 37 fuerunt. §. 7. Servi de proximo scimus possent ferre, auditis clamoribus auxilium domino non culerunt: & punitur. §. 8. Servi de proximo scimus possent ferre, auditis clamoribus auxilium domino non culerunt: & punitur. §. 9. In itinere regalatus, & in opus publicum ad tempus damnatum, qui retinet civitatem, testamento facere potest 15, & ex testamento adhuc non nocent 16. Superflua enim facta prodeesse, juri tam non nocere non possunt.

§. 10. In adversa corporis valetudine mente captus, eo tempore testamento facere non potest. §. 11. Prodigiis recepta vita sanitatis, ad bonos mores reversus 18, & testamento facere, & ad testamenti sollemitatem adhuc potest. §. 12. Ex his, qui ad testamentum adhuc sunt, si qui sint, qui Latine nesciant, vel non intelligent, sed tamen sentiantur, qui rei sint adhuc, non vitiant testamentum. §. 13. Conditionum duo sunt genera: aut enim possibilis est, aut impossibilis. Possibilis est, que per naturam admitti potest: impossibilis, que non potest 20. Quarum altera ex eventu expectatur, altera submovetur. §. 14. Conditions contra leges 21, & decreta principi, vel bonos mores, adscripta nullius momenti sunt, veluti. Si uxori non duxeris, Si filios non feceris, & his similia.

§. 15. Quotiescumque apparuit, si testatorum voluntate, & sine libertate legari potest, & sine libertate testatoris acquiritur. §. 16. Propter scriptum, ut si res obliterari, quia nihil ab herede hereditis relinquere potest. §. 17. In itinere tempus 22 corporis valetudine mente captus, eo tempore testamento facere non potest, & testatoris amicos unitus nominis habeat. §. 18. Heredes aut instituti, aut substituti dicuntur 23. Institutum primo gradu: Substitutum secundo, vel tertio scripti. §. 19. Substituti quis pure & sub conditione 24 potest, & tam suis, quam extraneis, tam puberibus, quam impuberibus. §. 20. In quo vult uicias 25 testator hereditatem suam dividere potest. Impletio auct. 26, sine parte hereditatis ad priores alias semper aequaliter portantur. §. 21. Servus alienus cum libertate hereditatis, institutio non infirmatur, sed libertas, ut libertas, ut alii domum extrat, aut per ce- dūt legatur. §. 22. Talis est posthumum institutio, Si qui post mortem meam posthumi fuit, heretis mihi est: si vivo eo 29 nascantur, rumpit testamentum. §. 23. Nepos posthumus 30, qui in locum patris succederet potest, ab avo aut heres instituendus est, aut nominatim exheredandus, ne agnascendo rumpat testamentum. §. 24. Qui semel constituit ad se hereditatem pertinere, aut rebus eius immiscuit, repudiare 31 eam non potest, etiam si damna sit.

TIT. V.

DE S. C. SILANIANO O.

§. 1. **H**ereditas ejus, qui a familia occisus esse dicitur, ante habitam questionem 32 adiri non potest, neque bonorum possesso possumit. §. 2. Occisus videatur non tantum qui per vim, aut per cedem interficetus est, velut jugulatus, aut precipitatus, sed & is, qui in furtu, & in rapina, & in aliis factis, ut in furtu, & in rapina, & in aliis factis, ut in furtu, & in rapina, & in aliis factis, ut in furtu, &